

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-313-2-34>

**CONCEPT AND ESSENCE OF ADMINISTRATIVE
RESPONSIBILITY OF SERVICEMEN OF THE ARMED
FORCES OF UKRAINE**

**ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ
ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ**

Riabovol M. S.

*Applicant of an educational and
scientific level of higher education
in the specialty 081 Law
Volodymyr Vinnichenko Central
Ukrainian State University
Kropyvnytskyi, Ukraine*

Рябовол М. С.

*здобувач освітньо-наукового рівня
вищої освіти за спеціальністю 081
Право
Центральноукраїнський державний
університет імені Володимира
Винниченка
м. Кропивницький, Україна*

Згідно зі статтею 26 Закону України «Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України», залежно від характеру вчиненого правопорушення та провини, військовослужбовці несуть дисциплінарну, адміністративну, матеріальну, цивільно-правову та кримінальну відповідальність згідно із законом [7]. Проблематика адміністративної відповідальності військовослужбовців Збройних Сил України (далі – ЗСУ) не втрачає своєї актуальності. Така відповідальність є як самостійним, окремим предметом наукових досліджень, так вивчається й у співвідношенні/ порівнянні з дисциплінарною відповідальністю цієї категорії осіб (В. П. Кононець, О. С. Полякова, та ін.). Наразі критеріями розмежування адміністративної відповідальності (або відповідальності за військове адміністративне правопорушення) та дисциплінарної відповідальності військово-службовців ЗСУ є: характер вчиненого правопорушення; коло осіб, яких може бути притягнуто до відповідальності (безпосередньо суб'єкти відповідальності); види стягнень, що застосовуватимуться до правопорушника; суб'єкти, які мають право накладати адміністративне або дисциплінарне стягнення [1, с. 7].

У Кодексі України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) не визначено поняття адміністративної відповідальності.

Наразі можемо розглядати її як такий вид юридичної відповідальності, що настає за вчинення адміністративного правопорушення (проступку). Згідно зі статтею 9 КУпАП, ним є «протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність» [3]. У результаті вивчення наукових праць з тематики дослідження з'ясовано, що розуміння адміністративної відповідальності як такої, що настає за вчинення адміністративного правопорушення (проступку), в них переважає. Деякі вчені (В. Б. Авер'янов, Н. В. Гришина, Т. О. Коломоець, та ін.) пропонують дещо ширше визначення. Зокрема адміністративну відповідальність розглядають як специфічну форму адекватного реагування держави на протиправні дії з боку окремих громадян та юридичних осіб (О. М. Щукін, та ін.), як вид юридичної відповідальності, що полягає у застосуванні до особи, яка вчинила адміністративне правопорушення (проступок), певного примусового заходу адміністративного впливу [8]. Тобто, акцентується на застосування примусового заходу адміністративного впливу як ознаку адміністративної відповідальності.

Ю. В. Дрофич, виходячи з результатів аналізу адміністративно-правової літератури, розглядає адміністративну відповідальність як «комплексний правовий механізм реагування держави на прояв адміністративної протиправності, що містить матеріально-правові підстави та процесуальний порядок провадження у справах про адміністративні правопорушення». Не можна не погодитися із згаданою авторкою у тому, що адміністративна відповідальність – комплексне явище, складниками якого є: диференційована адміністративна протиправність, склад адміністративного правопорушення, адміністративне покарання (матеріально-правовий аспект) і процесуальна форма [2, с. 18]. У цьому контексті поділяємо також наукову позицію В. О. Кондратьєва і О. І. Петрової, котрі наголошують, що адміністративна відповідальність – не суто правове, а соціально-правове явище, яке має специфічні властивості. Вчені акцентують на суспільне призначення адміністративної відповідальності, яке полягає у тому, що вона є важливим інструментом забезпечення розбудови України як правової держави, оскільки, застосовуючи цей вид примусу, держава здійснює відповідне управління загальносуспільними справами, у тому числі для забезпечення надійного захисту прав та свобод людини і громадянина [4, с. 79].

Для розуміння сутності адміністративної відповідальності з'ясуємо мету, з якою до неї притягуються особи, котрі вчинили адміністративне правопорушення. Звернемося до законодавчого визначення адміністративного стягнення як міри адміністративної відповідальності. Згідно зі ст. 23 КУпАП, воно застосовується до особи, яка вчинила адміністративне правопорушення з метою її виховання «в душі додержання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами» [3]. Мета адміністративної відповідальності військовослужбовців полягає у забезпечення військового правопорядку (порядку проходження/ несення військової служби), захисті його від правопорушень. Як зазначено у науково-практичному виданні «Військові адміністративні правопорушення за законодавством України», адміністративна відповідальність військовослужбовців є «певною гарантією міцності і непорушності військового правопорядку, а також забезпечує належний стан боєготовності та боєздатності військових підрозділів» [1, с. 4].

Практично всі дослідники проблематики, окресленої темою нашої доповіді, у рамках визначення поняття адміністративної відповідальності військовослужбовців звертаються до військового юридичного словника, в якому це поняття визначено як «форма юридичної відповідальності військовослужбовця за правопорушення, яке не пов'язане з виконанням службових обов'язків та не є кримінально караним». Відштовхуючись від загального визначення адміністративної відповідальності, адміністративну відповідальність військовослужбовців ЗСУ розуміємо як різновид адміністративної відповідальності, що настає за вчинення військового адміністративного правопорушення. Згідно з абз. 3 п. 2 розділу I «Інструкції з надання доповідей і донесень про події, кримінальні правопорушення, військові адміністративні правопорушення [...]», таким правопорушенням є «протиправна винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність військовослужбовця, за яку передбачено адміністративну відповідальність, визначену главою 13-Б КУпАП» [6].

Для розуміння сутності адміністративної відповідальності військовослужбовців ЗСУ необхідно з'ясувати, хто власне є військовослужбовцем. Згідно з абз. 4 п. 9 ст. 1 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», «військовослужбовці – особи, які проходять військову службу». Проходження військової служби, своєю чергою, передбачає виконання військового обов'язку, який встановлюється з метою підготовки громадян України до захисту

Вітчизни, забезпечення особовим складом ЗСУ, посади в яких комплектуються військовослужбовцями. Слід зазначити, що захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України є конституційним обов'язком громадян України, тобто, передусім саме громадяни України можуть бути військовослужбовцями і мати відповідний статус. Разом з тим, до цієї категорії законодавець прирівняв також іноземців та осіб без громадянства, які відповідно до закону проходять військову службу у ЗСУ. Щодо громадян України, статус військовослужбовця ЗСУ вони можуть отримати шляхом призову на військову службу та/або шляхом прийняття на військову службу за контрактом (ч. 1, ч. 2, ч. 3, ч. 9 ст. 1, ч. 1 ст. 4 того ж Закону) [5]. Отже, військовослужбовці як суб'єкти адміністративної відповідальності, це – особи (громадяни України, які призвані на військову службу та/або прийняття на військову службу за контрактом, а також іноземці та особи без громадянства), які виконують військовий обов'язок шляхом проходження військової служби.

Отже, адміністративна відповідальність військовослужбовців ЗСУ – це різновид адміністративної відповідальності, що настає за вчинення військового адміністративного правопорушення з метою забезпечення військового правопорядку.

Література:

1. Військові адміністративні правопорушення за законодавством України. Загальні поняття, адміністративно-правова характеристика, нормативно-правове забезпечення, особливості правозастосування під час воєнного стану, актуальна судова практика. / укл.: Коротатнік І. М., Микитюк М. А., Павлюк О. О., Петков С. В. Київ. ВД «Професіонал», 2023. 516 с.
2. Дрофич Ю. В. Поняття та основні ознаки адміністративної відповідальності: аналіз сучасної адміністративно-правової літератури. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2022. Випуск 73, Частина 2. С. 18-26.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Кодекс України від 07.12.1984 № 8073-X в редакції від 20.03.2023. URL: <http://surl.li/fxuuk>
4. Кондратьєв В. О., Петрова О. І. Удосконалення та розвиток правового регулювання адміністративної відповідальності як перспектива забезпечення надійного захисту прав і свобод людини і громадянина. *Вісник ДонНУЕТ*. 2013. № 2 (58). С. 78-85.

5. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25.03.1992 № 2232-XII в редакції від 31.03.2023. URL: <http://surl.li/fyitl>

6. Про затвердження Інструкції з надання доповідей і донесень про події, кримінальні правопорушення, військові адміністративні правопорушення та адміністративні [...]: Міноборони України; Наказ, Інструкція від 29.11.2018 № 604. URL: <http://surl.li/fyкух>

7. Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України: Закон України від 24.03.1999 № 548-IV в редакції від 21.03.2022. URL: <http://surl.li/fyкnb>

8. Термінологічний словник з правознавства. Адміністративна відповідальність. URL: <http://surl.li/fyiao>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-313-2-35>

INFORMATION SECURITY OF UKRAINE UNDER MARTIAL LAW

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Tokarieva K. S.

*Doctor of Law,
Associate Professor at the Department of
Constitutional and Administrative Law
National Aviation University
Kyiv, Ukraine*

Токарєва К. С.

*доктор юридичних наук,
доцент кафедри конституційного і
адміністративного права
Національний авіаційний
університет
м. Київ, Україна*

У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України 24 лютого 2022 року в Україні було введено воєнний стан. Відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 р. № 389-VIII, а саме ст. 1, яка містить визначення вказаного правового режиму, правовий режим воєнного стану передбачає у тому числі «тимчасове, зумовлене загрозою обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень» [1]. Оскільки захист інформаційної безпеки є одним із основних завдань, які держава виконує в інтересах забезпечення національної безпеки, то окрему увагу слід звернути на ті